

ЕЗИК МОЙ, ВРАГ МОЙ...

По повод на есето „Знай своя род и език“ от Ваня Пенчева, в. КИЛ, бр. 8

Приветствам авторката за изразеното будно гражданско чувство! За да не се повтарям с нея, няма да акцентирам върху модното изписване с латиница. Ще преглътна и чуждиците, на които българинът винаги е „фен“. Спирам се на езикови факти – „ситни, дребни като камилчета“.

Телевизионни водещи и репортери съобщават за „боН баН-диговките“ в Либия, неправилно използват падежни форми на въпросителни местоимения, като : „С кой работите?“ вместо „С кого работите?“. В журналистически анкети често чуваме безапелационното: „Искам да ми кажете“, „Искам да споделите“. Забравени са изразите на учтивост: „Ако обичате“, „Моля Ви“ и др. подобни. „Аз искам“ и толкова! Греша се при употребата на глаголите „озовавам се“ и „отзовавам“. Например „Отзовах се (вместо „озовах се“) на непознато място, т. е. „намерих се“. Но „Отзоваха

посланика“ (т. е. страната, която е назначила посланика, го е върнала обратно поради някакви причини).

Врхлитат ни като тайфуни някои изречения: „Направо... нямам думи!“; „Имам напредвид...“; „Това е така, определено е така!“ и пр.

Неподходящо в някои случаи се заменя българската дума УЧИТЕЛ. Правилно бе въвеждането на обръщението на учениците към учителя вместо „другарю“ и „другарко“ с „господине“ и „госпожо“. Но... майка на ученичка споделя: „Доволни сме от господин (респективно – госпожата) на нашата дъщеря.“ ?!

В обиходната реч срещаме „бисери“ като: „Страшно много те обичам!“; „Адски съм щастлива!“; „Ужасно се радвам!“; „Браво! Жесток си!“. Може ли любовта, щастието, радостта да се свързват с ада, страха и ужаса?! Макар и метафорично...

Модни са напоследък съществителното име ПРОЕКТ и глаголът СЛУЧВАМ СЕ. Бъдещ концерт, изложба, конкурс, със-

тезание, спектакъл са все в купа на проектите. Не разработка, съставяне, планиране, изложение на..., подготовка за... и т. н. Само проекти, които „ше се случат“... А случайността не е нещо предварително заложено и сигурно, нали!

Колкото до жаргона, той е неизменно моден винаги за младото ни, иначе образовано поколение. Не можем да се преборим с диалектния изговор, свободно ползван и от депутатите, които ще „направАТ“ всичко за народа, ще „вървАТ“ пеш из избирателните си райони и ще „обходАТ“ всяка паланка...

С умиление си спомням как една женица, майка на мой ученик, ме убеждаваше: „Той, нашият, много се СТРАДАЕ в учението, ама НЕ ВЪЗПЯВА“...

О, РОДНО РЕЧ ОМАЙНА, СЛАДКА!

О, ЕЗИК СВЕЩЕН НА МОИТЕ ДЕДИ!

Изважала се ЯКО: КАТЯ БАКЪРДЖИЕВА (без да си посочва адресА)

Худ. Тереза Зиковска

Д-р ГЕОРГИ СТАМАТОВ

ПРЕСТЪПЛЕНИЕТО В БЪЛГАРСКАТА КЛАСИКА

Темата за престъплението е толкова широко застъпена в българската класическа литература, че ако се следва механично критерият дали в конкретната творба присъства някое престъпление, то в обхвата на един подобен прочит би попаднал корпус от текстове, който чувствително преобладава като обем и представителност в нашата класика. Но наличието на престъпление в литературата никога не я е правило литература на/за престъплението. Едва във втората половина на 19 век се появява криминалният роман, а т.нар. „черен роман“ – през 30-те години на 20 век, и те почти до най-нови времена са познати на българската читателска

аудитория предимно като преводна литература. Следователно, щом става въпрос за мястото на престъплението в нашето литературно наследство, би трябвало прочитът изцяло да се абстрахира от жанровото своеобразие на криминалния и черния роман и да се потърсят други подходи. Един задълбочен културологичен анализ вече е извършен в изследването на Н. Аретов „Убийство по български. Шрихи от ненаписаната история на българската литература за престъпления“ [вж. Аретов 2007]. По въпроса за модерната литература на престъплението и въобще за масовата култура има и солидна теоретична литература, вярно, твърде раз-

нопосочна концептуално.

Една твърде оспорима теза гласи, че това, което отличава личността на престъпника от тази на непростъпника, е извършено то престъпление. Ако се следва този принцип безкритично, то веднага би се стигнало до извода, че литературата, в това число и българската, изобилства от престъпни герои, а техните престъпни деяния са ядро и сюжетен център на повечето литературни творби. Впрочем опит за един подобен – съвсем условен – прочит на световната класика през призмата на Наказателния кодекс вече е направен. Става въпрос за моногра-

На стр. 11

КРАСИМИР МАШЕВ

ОЩЕ ЛЕД ЗА „ПЕНТОМАСТИКИ II“ ОТ КОСТА РАДЕВ

През ноември 2006 г. ненадейно получих покана от режисьора Добри Добрев (Кескинов) да участвам в документален филм за Коста Радев. Преди това на 26 септември * Коста беше вече окръгил 60 лазарника. И тъй като с него сме астрални близници, но с тази разлика, че аз съм със съвсем малко, но винаги по-млад от него, реших да разведря строгата снимачна атмосфера с няколко апострофи на стихове от излязлата му поетична сбир-

ка „Пентомастики“ и кратко неофициално приятелско слово за юбилея. По обясними причини не всичко можеше да се прочете и заснеме и затова си позволявам да предложа тези непубликувани текстове като бучки лед в любимото му питие, за да се осъществяват чрез тях топла връзка между двете книги. Тяхното заглавие бе „Лед за „Пентомастики“. Ето ги тези ледени кубчета и топчета:

И прокрадват се стъпки.
Някой, който ме мрази.

- Мастит критик с младежки пъпки
изхвърлили са морските талази...

Ечи камбаната.
Не чува никой.

- Пълна ли е с вино дамаджаната -
дай ни знак и друг не викай...

Легло, молив и кана вино.
И чакаш знак от боговете...

- Да кажат: „Наздраве, юначино,
с жена в леглото ти, поете...

На стр. 4

АНТОЛОГИЯ „МАНУСКРИПТ-КИЛ“

фрагмент

Тъй сяпо в прелестната си игра,
детето стъпка мравката случайно –
животът крие в своите недра
безцелна смърт
подобно нежна тайна.
И посред пеперуди и цветя,
посред извивките на песен птица –
съвсем необяснима за света,
една сълза по бузата се стича.

ИВАН ЦАНЕВ

ФРАГМЕНТ

Тъй сяпо в прелестната си игра,
детето стъпка мравката случайно –
животът крие в своите недра
безцелна смърт
подобно нежна тайна.
И посред пеперуди и цветя,
посред извивките на песен птица –
съвсем необяснима за света,
една сълза по бузата се стича.

ОЩЕ В БРОЯ

ИНТЕРВЮ С ПОЕТЕСАТА СТАНКА ПЕНЧЕВА – 5 стр.
ПЪРВИ ОКТОМВРИ – ПРАЗНИК НА ПОЕЗИЯТА – 6 и 7 стр.
ПОЕТИЧНИ МЕРИДИАНИ (ЧЕСЛАВ МИЛОШ
И АЛЕКСЕЙ ФИЛИМОНОВ) – 9 стр.
ТОДОР ЧЕРВЕНКОВ – „ПОЛ ВЕРЛЕН И РИМАТА“ – 10 стр.

КУЛТУРЕН КАЛЕЙДОСКОП

НАГРАДИ ОТ КОНКУРСА „ПАМЕТТА НА ВОДАТА” – БЯЛА 2011

Завърши I национален литературен конкурс „Паметта на водата”, организиран от Община Бяла, обл. Варна със съдействието на Сдружение на писателите – Варна. Конкурсът премина при пълна анонимност, като оценяващите не знаеха имената на участниците и останалите членове на журито. Резултати:

I място – грамота и 300 лв – Димитрина Равалиева от Карнобат;

II място – грамота и 150 лв – Даниела Михалева от Плевен;

III място – грамота и 100 лв – Живка Василева от Бургас.

Капитан Васил Дачев – моряк, поет и белетрист получи специална награда за цикъл творби, посветени на Бяла.

Лауреатите участваха в традиционния „Театър на поезията” заедно с поети от сдруженията във Варна и Добрич. Четенията бяха посветени на покойния варненски писател Атанас Липчев.

НАЦИОНАЛНИ ПРАЗНИЦИ „АЛБЕНА, 2011”

От 12-и до 20-и септември се проведе Националните културни празници „Албена 2011”. Градовете Варна, Шумен, Търговище (и селищата от региона с. Лиляк и с. Голямо Ново), Добрич, Балчик, Каварна, Силистра, Тутракан, Генерал Тошево бяха домакини на проявата. В рамките на културните празници се представиха авторите: Валери Станков („Буквар за влюбени”), проф. Васил Проданов („Насилието в модерната епоха” и „Ще оцелее ли българският народ през XXI век”), Вели

Чаушев („Разкази върху трамвайни белези”), проф. Венцислав Кисъв („Укротени думи”), Веселин Стоянов („Моделът и неговият Художник”), академик Георги Марков („Любомъдрие на историята”), Иван Гранитски („Щерна”), Илиана Илиева („Говорещите руни на реката”), Панко Анчев („Христо Ботев като мислител”), Сашка Александрова („Надежда за още”), Райна Пенева („Ало, ало слънчице”). Представянето на Райна Пенева в галерия „Графит” бе озвучено и от песни по нейни стихотворения от Доно Цветков – създател и духовен медиатор на Международния музикален конкурс „Откритие”. Празниците съпътстваше и пътуваща изложба с творби на Борислав Стоев, Любен Зидаров, Дора Бонева, Цветан Казанджиев, Николай Димитров, Владимир Кондев, Андрей Даниел, Милчо Талев, Иван Димов и Евгени Кузманов. В литературно-музикалните спектакли се включиха още Хайгашот Агасян и Милчо Талев. А на 18-и септември в галерия „Графит” бе вечерта, посветена на научното дело на Варненския и Великопреславски митрополит Кирил – доктор по богословие, под надслов „Божият промисъл в историята”, с участието на Панко Анчев и Иван Гранитски.

СТО ГОДИНИ ВАРНЕН- СКИ ХУДОЖНИЦИ

На 1 септември се откри обновената експозиция на Градската художествена галерия - Варна с изложба под надслов „100 години варненски художници”. Бе представена и колекцията фотографии на Иво Хаджимишев „В ателието на Хенри Мур” КИЛ

Арх. ГЕОРГИ БАКАЛОВ: ДА ХАРМОНИЗИРАМЕ ИДЕИТЕ СИ ЗА БЪДЕЩЕТО

Председателят на САБ арх. Георги Бакалов иницира на 12 септември среща в Дома на архитекта Варна между представители на САБ – Дружество Варна,

Проф. д-р арх. Росица Никифорова и арх. Георги Бакалов

КАБ – Регионална колегия Варна, Община Варна и ВСУ „Черноризец Храбър”, на която бе обсъдено партньорството между професионалните организации, общинската администрация и Архитектурния факултет на университета. Удовлетворен съм от факта, че за градоустройствените и архитектурни решения на крайбрежната територия и в частност на Пристанище Варна общината търси експертната консултантска подкрепа на САБ и КАБ, както и на водещи преподаватели по архитектура от ВСУ „Черноризец Храбър”. От съществено значение за урбанистичното развитие въобще на България е да хармонизираме идеите си за бъдещето в обществени дебати, които да се превърнат в една добра традиция на различни управленски, професионални и академични равнища. Варна дава добър пример и в сферата на висшето архитектурно образование, което поощрява студентите да проектират по реални теми, свързани с концепциите на Общия устройствен план на града, изтъкна арх. Бакалов. Не бива да забравяме, че днешните студенти ще бъдат утрешните експерти, от които ще зависи устройствената политика и архитектурния облик на нашите градове, допълни главният архитект на Община Варна Петър Йорданов. Разговорът, в който се включиха архитектите Димитър Стефанов,

Георги Минчев, проф. д.а.н. Иван Никифоров, проф. д-р арх. Росица Никифорова, д-р арх. Станчо Веков, студенти и журналисти, продължи с обсъждане на студентските изложби, експонирани специално за случая на двете нива в Дома на архитекта. Първата експозиция включва курсови проекти по градоустройство на студенти по архитектура от III курс, с ръководители: проф. д.а.н. Иван Никифоров и архитектите Георги Минчев, Димитър Стефанов, Петър Николов, Ася Николова и Зорница Йорданова. Втората експозиция показва проекти от IV Международен студентски пленер на ВСУ „Черноризец Храбър” на тема „Пристанище Варна – нов образ”, с участие на студенти от България, Грузия, Сърбия, Румъния, Русия, Турция и Украйна. Проф. д.а.н. Иван Никифоров обобща студентските постижения и обърна внимание върху представената от тях перспектива за усвояване на благоприятния южен бряг на Варненското езеро, за съвременни екологични и нискоетажни жилищни комплекси, на основата на съществуващите селища Звездица, Константиново и Казашко.

ВИОЛЕТА ТОНЧЕВА

КИНОФЕСТИВАЛНА ВАРНА

„ЛЮБОВТА Е ЛУДОСТ” ЗА 19-ТИ ПЪТ ОЗАРИ ФЕСТИВАЛНИЯ И КОНГРЕСЕН ЦЕНТЪР

Международният филмов фестивал „Любовта е лудост” за 19-ти пореден път победи всички изпитания, препятствия към високото изкуство и демонстрира изключително богата програма. От 26 август до 1 септември, варненци и гостите на града видяха в рамките на 19-тото издание на фестивала 58 филма от 18

държави, от три континента. От тях 13 бяха в официалната конкурсна програма.

Фестивалът бе открит с „Толкова много любов” на легендарния режисьор Клод Люлуш. Испанският „Принцеси” на режисьора Фернандо Леон де Араноа сложи финалната точка. В състезателния раздел на форума участваха творби от Европа, Азия и САЩ. Последният филм на режисьора, който се пресели в други измерения, Пламен Масларов „Корави старчета” бе родното състезателно присъствие в конкурса на международния филмов фестивал „Любовта е лудост”.

Творбите бяха оценявани от международно жури с председател режисьора Иван Павлов. Именитият ни творец оценява лентите заедно с доказаната актриса Весела Казакова и иранката Хенгаме Газияни, която преди две години бе удостоена с приза за най-добра женска роля във филма „Толкова просто”.

Традиционно фестивалът отбеляза и няколко годишнини на личности, които с творчеството си са допринесли за развитието на българското кино. Незабравим шрих в програмата бе богата панорама на казахското кино. И още – представянето под наслов „Един смешен и тъжен клоун” припомни едни от най-добрите филми на Юрий Никулин. Гостува и италиански фестивал, от който бяха показани 5 ленти.

Една от големите изненади тази година бе излъчването на филма, дал името на фестивала „Любовта е лудост”. В рамките на 17 минути, гостите на форума видяха и първата българска комедия, първият запазен български игрален филм „Любовта е лудост” на Иван Гендов от 1917 г. Отбелязани бяха годишнините от рождението на няколко именити български кинематографисти. Сред тях е пионерът на българското кино Васил Гендов - 120 г. Организаторите почетоха със специални прожекции на „Един ден в София” и „Един забулен свят” режисьора и сценариста Захари Жандов - 100 г. „Селянинът с колелото” и „С дъх на бадеми” също бяха прожектирани по повод 85 години от рождението на актьора Георги Георгиев-Гец. Отбелязана

бе и 70-та годишнина на драматурга Станислав Стратиев. По повод 60-ия рожден на актьора Иван Иванов видяхме филма „Всичко е любов”.

За трета поредна година ирански филм спечели „Златната Афродита”.

Престижното отличие обогати биографията на режисьора Асгар Фархади за филма му „За Ели”.

Хенгаме Газияни

Участници в срещата с арх. Георги Бакалов

КУЛТУРЕН КАЛЕЙДОСКОП

Миналата година голямата награда спечели „Светлинка в мъглата“ на режисьора Панахбархода Резаи, а през 2009 г. – „Последната кралица на земята“ на Мохамад-Реза Араб.

Наградата за най-добра актриса тази година отиде в ръцете на Пилар Лопес де Аяла за ролята ѝ във филма „Към другите“ (Франция). Призът за най-добър актьор получи Ламберт Уилсон за играта му в същия филм.

Специалната награда на журито бе присъдена на филма „Черно и бяло“ (Турция) на режисьора Ахмет Бояджиоглу. Същият филм получи и наградата на Сдружението на българските филмови критици.

Специалната награда „Горчи-ва чаша“ на Факултета по журналистика и масова комуникация на СУ „Св. Климент Охридски“ получи „Корави старчета“ на Пламен Масларов. За жалост Пламен Масларов почина по средата на снимките и операторът и екипът на филма завършиха творбата, която бе отличена и със специален диплом от община Варна.

В края на „Любовта е лудост“ Илия Раев зарадва присъстващите, че НДК, като принципал на ФКЦ е дарил машина за правене на субтитри. От тази есен вече филмите във Фестивалния конгресен център ще бъдат с надписи и зрителите ще се наслаждават на гласовете на актьорите.

СВЕТОВНАТА АНИМАЦИЯ СЕ ЗАВЪРНА ВЪВ ВАРНА

Седмият Световен фестивал на анимационния филм във Варна е наследник на известния от осемдесетте години на миналия век фестивал, чието последно издание бе през 1989 година, и който беше един от петте най-значими фестивали в света, организирани под патронажа на АСИФА – Международна Асоциация на Анимационното Кино. Възобновяването на този празник на анимационното изкуство е мост във времето, свързващ славното минало с обещаващото бъдеще.

42 анимационни филма от 19

страни изпълниха конкурсната програма от 8 до 12 септември. В официалната селекция бяха включени 61 филма от 24 страни, сред които шест български, а в паралелната програма участваха над 70 филма от 22 страни.

Водещите държави в световната анимация Русия и Канада участваха с най-много филми. В селекцията видяхме и филми от

Франция, Полша, Япония, Белгия, Чехия, Холандия, Естония, Норвегия. Плюс за фестивала бе, че българските и детските програми бяха с вход свободен. Организаторите от сдружение „Световен фестивал на анимационния филм“ показаха над 12 часа рисувано кино за най-малките любители на анимацията.

Анимационни работилници за деца от 8 до 14 години, уъркшоп за кукли привлякоха нови приятели на анимацията. Целта да се възпитава отношение към анимацията като част от културата и изкуството вече се изпълнява, каза Анри Кулев, художник и един от съорганизаторите на събитието. Фестивалът като биенале е новаторството, насочено към младите хора.

И още – няколко изложби с комикси привлякоха както пенсионери, така и деца.

Ретроспекции зарадваха почитателите на анимацията, която истински липсваше години наред на варненци. Видяхме филми на Доньо Донов в пространна панорама, на Александър Татарски от Русия, на Зденка Дойчева, която става на 85 години, Стоян Дуков, който навърши 80 години, Иван Веселинов и Николай Тодоров.

Журито в състав Йежи Ку-

чия, Полша, Алексей Алексеев, Русия, Сяосонг, Китай, Оливие Кот, Франция и Пенчо Кунчев определи 7 победители и разпредели награден фонд от над 20 000 евро.

Филмът „Маска“ от Полша на братята Куй спечели голямата награда на седмия Световен фестивал на анимационния филм Варна 2011. Авторите взеха статуетка, специална изработка на скулптора Георги Чапкънов-Чапа.

Наградата на Варна и авторска статуетка от проф. Христо Харалампиев взе режисьорът Филип Грамтикопулос за френския филм „Коремите“.

Световната федерация на карикатуристите (ФЕКО) връчи на Анри Кулев награда за особен принос към българската и световната катикатура. Велислава Господинова с филма „Фарът“ спечели приза за най-добър студентски филм. В категорията „Късометражен филм“ наградата взе филмът „Тишината под кората“ от Франция на Жоана Люри, Патрик Дойон с филма „Неделя“,

Канада беше наградена в категория „Детски филм“, а Сергей Меринов с филма „Зъби, опашка и уши“, Русия беше наградена в категорията „ТВ серии“.

ТАТИНА МЛАДЕНОВА

КНИГОПИС

Райна Пенева.

„Ало, ало, слънчице“.

Изд. „Славена“, Варна, 2011

Дебеланка
„Пълна къща със дечица, ни
прозорец, ни вратица“

- Леле, че си дебеланка,
тиква с бяла кожа!

Май лежала си на сянка,
драга ми госпожо!

- Моля, моля, не обиждай!
В царевична нива
слънчицето се погрижи
да раста щастлива.

- Извинявай щом така е
и недей се муси!

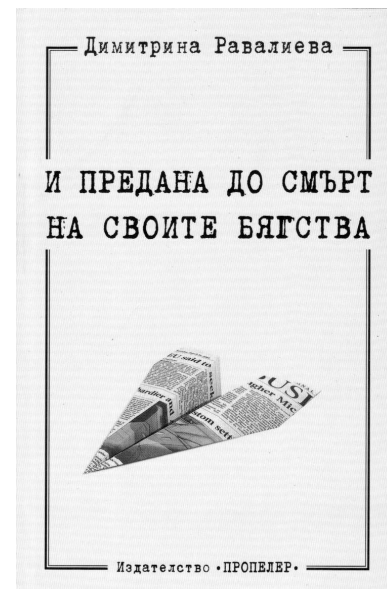
Аз до днес, да си призная,
тиква не съм вкусвал.

- Печена или варена -
както предпочитай -
можеш в зимни дни студени
сам да ме опитайш.

- Ще го сторя, не е сложен,
а добър съвета,
но до зимата, госпожо,
ще стоиш в мазето.

Димитрина Равалиева.
„И предана до смърт на
своите бягства“.

Изд. „Пропелер“. С, 2010 г.

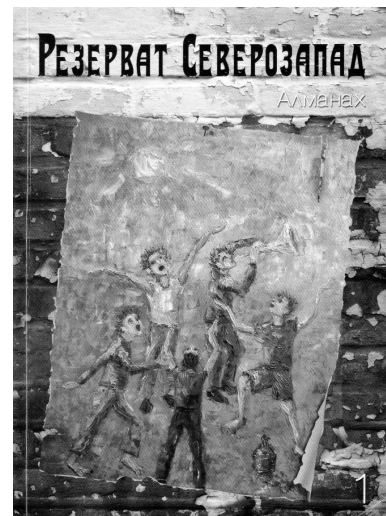

Върху кофа за смет из квартала:
„В пет без десет – среща при
Господ“

Анонимни поети нахалост
избуялата дарба прахосват.

Строфи, птици, въздишки
прелитат –
с поглед пиша безумия светли.
Черни клони като графити
върху бледния цинк на небето...

Алманах „Северозапад“
(поезия и проза), бр. 1, 2011.

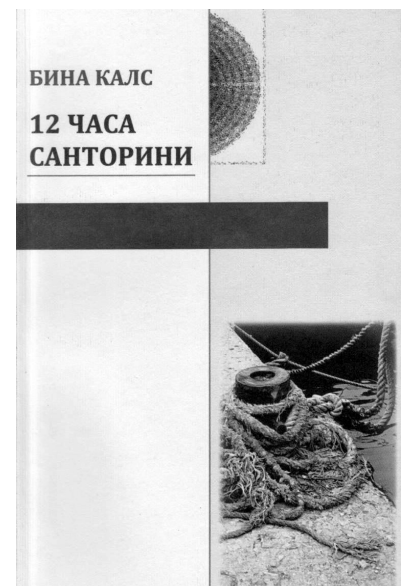
Доц. Пламен Павлов: "... там,
в Северозапада самоиронията
е може би в най-висока степен
развита в цялата ни огромна етническа
територия, много по-голяма от република България. И

аз мисля, че едно подобно списание наистина трябва да има национални измерения, не бива да бъде затворено само в района на днешния Северозапад“.

„А откъде у северозападните хора има такава самоирония – това е поради особения релеф примерно, поради различните преселвания и заселвания, всъщност аз като историк си мисля, че ние досега нямаме една смислена история на Северозапада „

Бина Калс.

„12 часа Санторини“.
„Издателско ателие Аб“, С.,
2011 г.

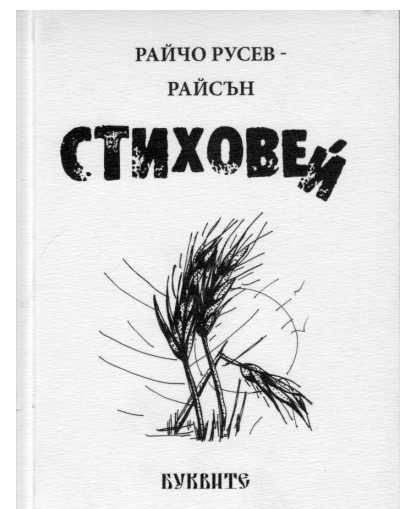
Избирам седемте мъдrecи,
седнали на хълма на познанието.

Оттатък морето е гладко
като полярна тишина,
хоризонтът е само за тези, които
очакват.

Видях планини,
изпълнени
с преклонение,
а къмъните им водеха пастирите.

Райчо Русев – Райсн.
„Стихове“.

Изд. „Буквите“, С., 2010 г.

Някъде, наред времето,
някъде на света,
дъжд валя.
И бе тъмна и шеметна
самота.

Хлопна прозорец на вятъра,
на ледена бучка се свих:
в стаята имаше някой.
В стаята светеше.
Ти.

От стр.1

*

Дано намеря куче побесняло.

Аз да го галя,

то да ме убива.

- Това е то конкурсното начало:
да те журират все такива...

*

Преяло тялото –
душата ненахранена.- Че на убогото и затлъстятото
душата е напуснала стопанина...

*

Такава е съдбата на призваните:
животът им да мине
по таваните...

*

Хукни тогава подир пеперудите.
На всеки сто една е украсена.- За да не се уморяват лудите,
когато тичат към
политическата сцена.

*

Любовите избухваха за нощ
и в златото на залеза умираха.- Любовите сега са лукс, разкош,
че секс-бомбите ги бомбардираха...

*

Старецът спи.

И сънува жена –

като хубаво вино

във хубава чаша.

- Друг от виното
невинно
жадно отпи,

и на чашата каза:

“- Тази нощ ще е наша...”

*

Предлагам своята стока

нежелана –

любов и доблест,

чест и доброта...

- Тази стока дефицитна стана,
макар сега да е излизана на света...

*

Неказаното – то е важното.

Как всичко омърсява думите!

- Сега по-важно е продажното
и да са тлъсти и изпрани сумите...

А и ето и формата и съдържанието на последната ледена добавка към „Пентомастики“ („Петмастики“), която носеше заглавие: „Слово за Коста Радев“:

Коста Радев е сред малцината съвременни български писатели, които са написали по-малко книги, отколкото са прочели. Но е уважаван не само заради това, а и по причина, че никога не говори за тях. Защото съм убеден, че той знае едно от най-важните правила при писането на книги, а именно, че когато книгите не говорят нищо за автора си, той започва да говори за тях. Понякога с това страстният и непоправим риболовец ни обяснява и мълчанието на рибите, към които всяка безбурна утрин той пътува “тихо и гордо” с лодката си.

Какво има Коста Радев? На първо място – дарба “що за свят е чудо”, както е казал дядо Славейков. Той има безспорен талант на разказвач, навлязъл отдавна в най-дълбоките води на нерадостното човешко битие, за да го направи по-поносимо и приемливо. И понеже има повече и по-чувствителни сетива за ставащото не само около нас, а най-вече в самите нас, той ни го показва ненаатрапливо и с всеоп-

рошаваща усмивка, в която има много самоирония от себепознанието, шеговита или хаплива насмешка над преходните суети на ежедневието и сериозен и дълбок размисъл за вековечните нравствени общочовешки стойности – вярата, любовта, приятелството, красотата на чувствата породени от тях и вградени без лицемерие и тънки сметки не само в изкуството, но и в отношенията между дехуманизиращите се хора, общества и глобализиращата се цивилизация.

Такъв творец е длъжен да преживее не само безкрайния преход по пътя на пазарната демокрация от социализъм към капитализъм, но и да дочака Ренесанса и Възраждането на това Средновековие, които няма да бъдат пълноценни без писатели като него.

В този филм нямаше фразове и папийонки, виенски валсове, паркетни лъкове и аристократична префърцунестост, а само море, гларуси, весла и лодка, в която Коста Радев

неговият тих лиризм по-скоро, най-вече и по-релефно се усеща във философската дълбинност на художествената образност и скъперническата пестеливост на изразните средства; в съчетание с онази простота и естественост, присъщи единствено на големите майстори:

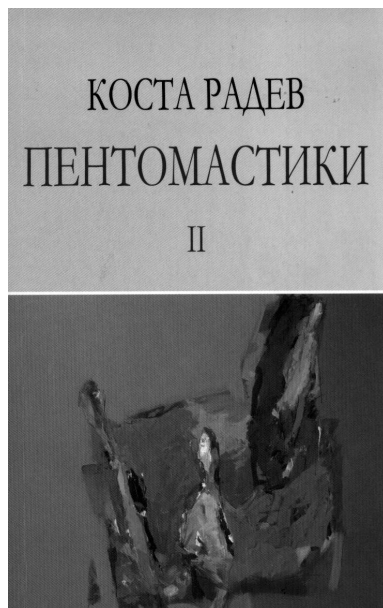
Все някога ще дойдат рибите
и ще подмамят думите

във бездната
подобно на Христовите свине.
Ще ги последват звукове и образи
и другите слуги на сетивата.
Тогава – в чистотата – може би
оголени и бели ще усетим
дъха на предчовешката любов.

Прималиво тихите спокойни и чисти води са дълбоки. В тях можем да се огледаме, да изплакнем душите си в белотата на тяхната сребриста огледалност и да се вслушаме в мълчанието на рибите или в растежа на крайбрежните камъни. Те са били преди нас и ще останат след нас. И са познали тайните на битието и смисъла на живота, без да имат съзнание за тях.

КРАСИМИР МАШЕВ

ОЩЕ ЛЕД ЗА „ПЕНТОМАСТИКИ II” ОТ КОСТА РАДЕВ*

А и надали някога ще го имат. И са онемели от удивление. Или от щастие, че се разбират помежду си единствено чрез звуци. Делфините също са риби. Тези води са изпълнение с тишина и доверие. С толкова много и голямо доверие, че към тях без боязън и мравките тръгват на водопой. Това доверие присъства навсякъде в поезията на Коста Радев, но по-важното е, че то не е обещаващо, обвързващо и подкупващо. Но въпреки това е взаимно. И ако трябва с една дума да се характеризира поезията на Коста Радев, то тя е безплътност. Сиреч – ефирност. И тъкмо тази нейна прозрачност я прави художествено плътна и пълноценна. Така както мокротата на водната маса прави истинска и жива картината на художника-маринист. (Нека не забравяме, че авторът е утвърден писател-маринист с образци в този жанр и има ярко присъствие в „Антология на българския маринистичен разказ”). В поезията на Коста Радев тази безплътност присъства във всеки стих.

Всичко казано дотук за не-

говата поезия веднага може да се онагледява убедително с всяко едно от стихотворенията в „Пентомастики II”:

Смехът на устните
и мъката в очите –
два бряга на живота.
А душата
се дави в равнодушната река
и моли се: дано да я изхвърлят
там, откъдето е дошла погрешка.

Или в още по-краткото стихотворение:

Любов – тъй яростна,
жестока и обречена,
грабни ме, изтощи се до забрава.
Дано накрая да заспиш –

пиян циклоп –
и да отпуснеш хищните си нокти.
През тях – за миг – да зърна
свободата.

Такава свобода и леснина при подбора за илюстриране на едно или друго твърдение малко съвременни поетични сборки могат да ни предложат.

Известно е, че за разлика от писателя, поетът цял живот пише под различни заглавия своята неповторима единствена

книга. Това го правят всички, но малцина намират сили и вътрешна опора да го признаят, камо ли да проявяват инаглив или тежък характер, както го правеше Петър Алипиев със своята „Лирика”, издавана през годините само под това название, с едно единствено изключение, когато тя излезе с натрапеното му от издателство „Български писател” заглавие „Дъжд през юли”. Коста Радев не само, че знае това, но той е пристрастен в тази си творческа принципна последователност, присъща на всеки призван поет. Неговото творческо рвение е проявление на неведоми сили и вдъхновение свише. Единствено той, призваният творец, разбира жестомимиката на боговете. И с „Пентомастики II” Коста Радев показва, че няма да отстъпи никога от отстояваната позиция, както и че няма творчески страхове от зли критически думи, черни издателски магии, литературни „коли”-вируси, свински грипове, луди крави и немилостиви радиационни прокоби на прононсираната радио-активна, вестникарска и телевизионна посредственост. Защитата му срещу тях е неговото слово.

И още нещо, което не бива да се подминава без внимание. Краткостта на стиховете в тази книга е тяхно вторично достойнство. Защото библийската съдбовност и общочовешката значимост на темите и мотивите в тях, а преди всичко художествената им защитеност извисяват духовния си ръст над снажността на поетичния порив, в който е закодиран и самият шифър за разчитане на посланията, изпратени от образите зад огледалото на съдбата. Или от самата съдба. А където има съдбовност, там и поетът има

работа:

Лице,
какъв е този дяволски талант
гримасата в усмивка да
превърщаши?

В роса – сълзата,
хлипането – в смях.
Плачът – във песен?
Все пак благодаря. Така светът
изглежда по-добър и поносим.
Той също крие своето лице.

Verba movent, exempla trahunt. Така е – думите трогват, примерите привличат.

Отдавна не броя нито бръчките, нито годините на Коста Радев. Защото погледът ми е отпавен другаде. Към неговите книги. Но и тях не ги броя като количество, а със зрението на духа се опитвам да отгатна скрития смисъл на сигналите и знаците, които той ни изпраща чрез „образите и другите слуги на сетивата”. „Зад огледалото се вгледай – там сме ние” – подсеща ни той, но не ни напътства. Защото един друг талантлив поет от нашето поколение – Виктор Самуилов, в едно от най-новите си стихотворения („Готино”) не без самоирония ни предупреждава какво може да ни се случи, когато самолюбиво се вглеждаме в отражението си: „- От великото, виждаш, до смешното има/ само едно огледало!”

В поезията си Коста Радев е привързан като Одисей за мачтата на всяко свое стихотворение. Не само за да не бъде подмамен от изкушението и съблазънта на сирените, а и за да може да остане невредим от гилебните страсти и да се завърне при своята Пенелопа в Итака. Като опитен мореплавател и в най-бурните литературни води, старият морски вълк знае, че „хоризонтът е опаската на дявола”.

Също като него и аз не мога „да прошепна онези, изразходваните думи, останали без никакво значение.”

Нека спрем дотук. За глътка въздух или пиетие. И да си припомним за втори път:

Неказаното – то е важното.

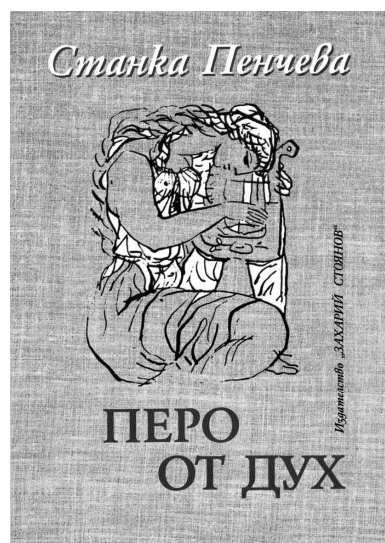
Как всичко омърсяват думите.

И да не забравяме, че както мастиката е гръцко пиетие, така и ономастика (с ударение върху първото „а”) е от същата народност и с нея се назовава дял от езикознанието, който изследва и се занимава с произхода и значението на думите в един език. Но това научно понятие има и друго значение – всичките собствени имена на един език.

Сега всичко звучи съвсем сериозно.

* Със съкращения

** Освен нас на 26 септември е роден и световно известният поет, писател, есеист и нобелист Томас Стърнз Елиът. Това е за сведение на комисията (комитета) за литературната награда на Нобел, на когото му прощаваме изобретяването на динамита, но учредяването на наградата никога няма да му простим. Бел. на засегнатите и несправедливо оцетените.

С какви емоции свързвате морето? А Варна?

Станка Пенчева: Родена съм в град в полите на Балкана – Сливен, с тъй характерните Сини камъни. Но съм расла и в житна равнина, в стопанството на баща ми в Ямболско. Две години и нещо съм живяла и в Русе. Морето ми е свързано само с лятната почивка, дори не съм виждала зимното море. Не мога да кажа, че истински съм го познавала, а оттам – и истински обичала. Не мога и да плувам кой знае колко добре. Но се престрашавах да навлизам по-навътре, където няма други хора. Защото чувството, с което предимно свързвам морето, е усещането за свободна самота (или самотна свобода).

Летувахме предимно в Созопол. Варна беше за мен по-аристократична, дори царствена. Като жена, която съзнава красотата си. (И много ще ѝ прилича да бъде Европейска столица на културата!) Скъп спомен ми е поетичният ми рецитал в Театъра на поезията, създаден от Кольо Севов, усещането за връзка със слушателите.

БИТИЕ*

Живях в подножието на една
каменна планина,
която от сутрин до вечер менеше
цвета си.
Тя ме научи да се променям, оста
вайки си аз.
Живях сред горещия прилив на
житата,
Душа в душа с кучето, с невес
тулката, с коня,
с пчелите и билките, с летния
дъжд...
И край царствено бавна река
живях,
преизпълнена със пространства,
с предчувствия,
прозряла как някъде там
река и море се съвкупляват сред
блясъци...
Най-дълго живях в този град,
който не ме и забеляза:
от къща на къща, от възраст на
възраст,
обичана, стиснала зъби,

ИНТЕРВЮ С ПОЕТЕСАТА СТАНКА ПЕНЧЕВА ЗА НЕЙНАТА НОВА КНИГА (И НЕ САМО)

ликуваща, съкрушена...
Останах накрая с едната гола
душа –
поохлузена, леко скептична.
И никой не подозира, че тя и сега
си седи
там, навръх каменната планина
и гледа отдолу нагоре света –
затулян от сенки, бразден
от светлини;
че сутрин минава по мекия път
през нивята,
отляво до нея е конят, отдясно –
кучето;

че нощем плува лениво по оная
река,
над пещерно-тъмни вировете
и сребърни плитчини,
все по-надалеч,
съпроводжана от чапли и водни
кончета,
все по-надалеч,
към Морето, което
любовно
поглъща
всичко.

Кое е трудното пред твореца днес?

Ст. П.: Трудностите са два вида – идващи отвън и идващи отвътре (говоря за пишещия творец). Външните са добре известни. Финансови затруднения за издателите – никой държавник пръста си не помръдна за намаляване на данъка за производство на книги. Все едно че е производство на „мастика на кристали“ или на салам. Издателствата, с малко, но чудесни изключения, недолюбват българската литература, трудът на авторите е обикновено безплатен (ако те сами не са платили на издателството). В един литературен вестник ще прочетете, че срещу съответно заплащане не само ти издават книгата, но ти и осигуряват две рецензии в печата.

А вътрешните трудности?

Ст.П.: Те са всъщност по-важните. И са различни за всекиго: да откриеш „гласа“ си и да го обработиш, както го обработват певците и актьорите; да си изясниш защо пишеш – за самоизтъкване и известност или за да кажеш на другите нещо, което смяташ за важно; да намираш онези изразни средства, онези думи, които най-точно да изразят нещата у теб, със всичките им нюанси; да ти стигнат задълго силите и любовта към работата ти – творчеството е марафон, а не бягане на сто метра; да си повярваш, че работата ти е важна, необходима,

макар да те налягат и съмнения (съвременният свят предпочита да го развличаш, а не да го караш да мисли, че и да се променя). И накрая: броят на пишещите, на отделните публикации и на книгите расте лавинообразно. За конкурса „Ерато“ на вестник „Уикенд“ преди две-три години бяха изпратили свои творби 17 000 автори. Дори за добрия автор е трудно да се открие сред многотиията, да бъде забелязан и запомнен.

Представете накратко последната си книга.

Ст. П.: Тя навярно е последна за мен и в буквален смисъл: не само възрастта, а и тежка сърдечна операция поставиха на изпитание душевната ми и творческа издръжливост. Стихосбирката съдържа и нови, и подбрани от късните ми книги стихове – нали се казва, че поетът пише цял живот една-единствена книга! Нарича се „Перо от дух“: тялото подло те е предало, но духът си оправя смачканите пера, току-виж се опитал отново да полети. Не е никак весела „третата възраст“, но ми се искаше да вдъхна на себе си и на всички като мен онова спокойствие на светла тъга, с която Марк Аврелий е казал: „Качил си се на кораба, пътувал си, пристигнал си, слез“.

Худ. Тереза Зиковска
Гонитба

ЕСЕННА ПЕПЕРУДА

Последната есенна пеперуда
кръжи над последните ми цветя –
лекомислено пъстра, безтегловна,
и въздишка може да я отнесе.
Дали наистина не забелязва,
че слънцето грее
като през завеса от тюл,
че пчелите отдавна са
се прибрали,
че мирише горчиво на окапали
листа?

О, тя не знае, тя тънко усееща:
Свърши лятото, свърши
летенето,
свърши вълишебството Любов...
още утре
слана ще ѝ скове крилцата,
мразът ще пронизе сърцето ѝ
с ледена игла.

Ала до тогава –
радвай се на слънчевата благодат,
прелитай, искрящо пъстра,
от цвят на цвят,
изпий до капка последната
сладост
на този свят!

Споделете Вашите впечатления от вестник „КИЛ“.

Ст. П.: За мен той беше едно откритие. Получавам го едва от началото на тази година. Зарадва ме самият факт, че такъв вестник съществува, че го правят хора не печалбари, а влюбени в това, което правят, че негова предпоставка е свободата, независимостта. „КИЛ“ притежава лице и сериозно присъствие, правят го добри професионалисти. Добри са и повечето „едри“ текстове и тези

с характер на хроники: за културните събития, за новоизлезлите книги.

Ще ми се да добавя: запазвайки стила си, „КИЛ“ би могъл да се пораздвижи. Липсва ви критичната критика (критиката у нас е до голяма степен рекламна), липсват ми споровете, аналитичните статии – не за отделни книги или автор, а за характерни явления и тенденции. Известно разширяване на кръга от автори с хора от цялата страна би внесло свежест и разнообразие от мнения. Имате потенциал за всичко това!

През настоящата година вестник „КИЛ“ отбеляза своята 20-годишнина. Какво ще пожелаете на читателите и авторите, които публикуват в него?

Ст. П.: На читателите: да намират все повече интересни и стойностни четива в „КИЛ“. И да не забравят да се абонират за вестника! На авторите: освен сполука в работата им – да ценят и поддържат този дух на самостоятелност, но и на търпимост, на задружност в общите добри инициативи, който изглежда доминира сред варненските творци. Творецът е деликатна, ранима личност, той е цвете, което се нуждае от чиста и топла атмосфера. Е, не пречи и едно по-добро финансово „напоиване“. (Това е пожелание към съответни трети лица.)

Струва ми се, че Евтим Евтимов беше пожелал да стане седмичник. Към това се присъединявам и аз.

ПОСЛЕСЛОВ

Не се оплаквай в себе си дори!
А благодари –
че бра бодили, както се берат
цветя,
че бяха запоени със олово
перата ти, но ти летя,
че те дамгоса Ангелът
на Словото
по бялото чело,
че те въртя до писък, до забрава
световното искрящо колело,
че бе далеч от блъсканицата
и врявата,
че дарбата ти се наричаше
любов,
че тъжна е душата ти,
но още свети
като икона в потъмнял обков
и слуша
как я викат нежно световете...

„КИЛ“

*Творбите, приложени към интервюто, са от книгата на Станка Пенчева „Перо от дух“, изд. „Захарий Стоянов“, С. 2011 г.

ВЛАДИМИР СТОЯНОВ

МОСТ ЗА ДУМИТЕ

Приех доброто, злото ме споходи –
във мен остана без да ме попита.
И оттогава овъглен до корени,
живея като тропот от копита.

Запалвам мисълта си тъмнолика
и мост градя за думите, по който
да може да се скита до насита
прогоненото вдън гори достойнство.

Защо обличам слънчевата тога
след девет нощи с девет лунни рани?
Дали повярвах истински за бога,
че днес е миналото на съня ми.

В реката на изгубената сила
и бродникът не може да възкръсне.
Не е по мярка даже гилотината,
пробляснала в дланта му като
пръстен.

Запалва огън залезът бездомен.
Аз пея и се смея до насита.
И Бог да бъда, как да съм свободен,
щом ехото ме гони по петите?

СИМЕОН ИЛИЕВ

ДЪГА

Черни облаци вече над нас
скриват слънцето – мрак ще настъпи.
И дъждът, и дъждът с пълна власт
всичко живо навън ще изкъпе.

Ще вали, ще вали, докога
по къщата си тъй ще се крием?
Със надежда очаквам дъга
този дъжд наведнъж да изпие.

И да блесне отново над нас
лятно слънце и грейнат полята.
А пчелите с невидима страст
да оплождат със нежност цветята.

ПЕТЪР КОСТОВ

ВЪПРОС

*Не в шумных беседах друзья познаются,
они познаются бедой.
Когда грозы нагрянет и слёзы польются
тот друг, кто заплачет с тобой.*

А. С. Пушкин

Събирам днес трохи от минали
приятелства –
сегашните умират неродени.
Убиваме ги с мънички предателства –
днес аз към теб, а утре ти към мене.

Приятелю безкористен, ако те още
има –
не пролетен, не летен, нито есенно
преситен –
ела в студената и безпощадна зима,
когато зъзна сам и плача скрито.

Навън вали и белотата снежна
покрива всичко: път и кал, и мъка.
Засипва даже тая безнадежност,
притиснала ме в ледния си пъкъл...
На шумните трапези бяхме много
и клехме се във вярност с дума лека –
сега от болка с вик събуждам Бога,
но ни един от вас... Така далеко

от мене сте и глухи сте, и слепи,
приятели от слънчевото минало,
простете ми въпрос един нелеп, но
дали, дали изобщо ви е имало?

МИХО СТОЙЧЕВ

ПЪТ

Изтича времето подобно пясък,
отмива златото си до каракт
и бавният му изтъняващ блясък
все повече скъсява своя път.

Не искаш да приемеш и се слееш
с неумолимото му тържество...
Но всеки плод невъзвратно зрее
и пада от дървото на света.

И птицата на радостта излита –
изпуснато хвърчило на дете...
И някаква внезапна завист скрито
като разпятие във теб расте.

Дори страхът от дума неприятна
те кара да си твърде предпазлив.
Започваш да обичаш самотата
и смисъла на всеки апокриф...

И с недостигнало за обич време
ти все се ровиш в твоя прям живот.
И молиш се дано смъртта не вземе
последния ти дъх на кръстопът.

Худ. Тереза Зиковска -
Звездната Ева

ПЪРВИ ОКТОМВРИ –

КАМЕЛИЯ КОНДОВА
ДАЛЕЧ ОТ МЕН МЪЖЕ
ВАРЯТ РАКИЯ

„Стар приятел в кръчмата изпъшка:
ТЕ не заслужават да сме трезви!“

Добромир Тонев

Докато чакам новия потоп,
та преди него да не се затрия,
свещенодействат, само че без поп –
отчаяни мъже варят ракия.

Далеч от мен е този ритуал,
но в своята обреченост ме мами.
Един от тях, най-много побелял,
е с ореол – навярно е баща ми...

И аз не искам да ядосвам Бог,
но виждам ясно как с венец от тръни,
един от тях – най-тънък и висок,
първак отпива – сякаш е синът ми...

Пак там, наред с цигарения дим,
един от тях продумва мойто име.
Навярно е несбъднат, но любим.
И сигурно ме мисли за любима...

И се отваря с крехка светлина -
на ада ли, на рая ли вратата...

И всичката ми мъка излети
далеч от мен. Навярно е душата.

КРЪСТЪО РАЛЕНКОВ

А ПЪК ЦИГАНИ
БРУЛЕХА ОРЕХИ

Дъжд. И дъх на запалена шума.
Като тъжни лица посивяха посоките.
И денят
бавно
късаше
струни.
А пък цигани брулеха орехи.

Опна бяла палатка мъглата.
Срамежливо дърветата клони
разголваха.
И увисна на косъм
животът на лятото.
А пък цигани брулеха орехи.

Аз ги гледах в пейзажа пастелен,
проумял твърде късно
любовта, че е рохка.
И се ронех бисквитено в златната есен.
А пък цигани брулеха орехи.

Но защото бях верен свой неприятел,
не се върнах назад,
не заплаках,
не молих.
И умирах в безсмъртната есен, в която
бедни цигани брулеха орехи.

ДОРА ГОСПОДИНОВА
ВЪТРЕШНИ МОРЕТА

ти мое глухо ридание
мой най-древен пласт
корона криле и корен

долавяш ли тъгата която
гризе
нощ след нощ
лицето на луната

вдига рамене и листа
и безутешна
с дланите си се завива

ти мое родилно петно по сърце
недовършено ранено рондо
просторно островно страдание
усещаш ли онази дума за край
с прескочено от прекрояване начало
обречено на забрава

празна корубата на лятото край пътя
беден на слънчогледи ден

ти мое море в гърлото
не преливай вълните си
в заесененото синьо навън
отчуждено
враждебно
студено

ДИМИТРИНА РАВАЛИЕВА

Едно ведро стихотворение
се задава по черния път:
роклята му е на калинки,
плитката – отвързана.
Прескача кални бразди и локви.
По същия път ще мине
след още три години
и ще спре до първата си
любовна среща.
И все по три, по три
ще минават годините,
ще отгнява стихотворението,
ще се оскубят метафорите му,
ще му опадат сравненията,
ще му помръкнат оксимороните.
И ярките му епитети
ще избелеят от вечното пране
в легена, на открито.
Накрая ще остане един ред –
епитафията.

КОСТА РАДЕВ

По дъното на чувствата намерих –
в утайката забравено и гниещо –
зрънце признателност.
Бях го запазил за едно момиче.
То първо ми прошепна някога
онези думи.
На шега подхвърлени
или пък искрени – е вече все едно.
Любов едва ли бяха; но от тях
се ронеха трохички щастие.
О, помня как кълвяха ги врабците.

ПРАЗНИК НА ПОЕЗИЯТА

СТАНКА БОНЕВА

АЗ СЪМ ВОДАТА

Водата помни. Като всеки дъжд.
През осевата линия в сърцето
дели пространствата - от „цъфналата
ръж“
до гаснещите угари на светлото.

Водата... аз съм. Ти си вечността,
която в спомени течението носи:
хляб и звезди, бодлива тел, трева, ... ;
ръждясва сърпът край предишните
откоси.

Ще заваля над билото на хълм,
по който скитат ласкави хиени,
пречистващи плътта до кост. Отвън.
Отвътре ще сме с ручей променени.

ВАНИЛИН ГАВРАИЛОВ

МОНОЛОГ НА ПРИЛЕПА

Живея нощем, леко дишам,
а през деня, сред сън, съм сам...
Аз търся тона под клавиша,
ръждясал в дневния ви храм...
Трептене нощно щом ме парне,
улавям всяка честота
и сред препятствия коварни,
премерил риска, пак летя...
И все се вирам към звездите,
които гледат тъжно вас,
че все по-трудно ще приспите
стремежа към пари и власт...
И във живота си – тъй кратък,
не мога да ви разбера:
какво не ви харесва в мрака
на топлатата ви пещера?!...

ДИМА ДИМИТРОВА

ЗАЛЕЗ

Със сетни сили,
събрал лъчите на деня,
рисуваше.

През процепи на безпощаден облак,
провираше лъчи –
златистоогнени, червени.
Като кръв.

Извайваше видяното,
запомнено, учуващо,
разгърсващо
във фигури –
затрогващо наивни,
красиво нежни,
феерични,
променящи се в нереални
от векове старинни
френски.

А облакът застрашително пълзеше...
И бързаше Залезът.
Тъй бързаше!
Да смогне, да се дорисува...

Като мен.

ИВАН ОВЧАРОВ

На Валентина Радинска

Една поетеса
хвали
и критикува стиховете ми –
едновременно.

Колко е хубаво
да си в равновесие
в един летен ден,
от който
не си чакал нищо.

ДИМИТРИНА ЯКИМОВА

ТРИЗНАЧЕТА

Прати ми Небето
чудо за отплата –
малка детска чета,
по-ценна от злато.

Светят шест очички –
лек са за сърцето,
пляскаш шест ръчички,
рипат шест крачета...

Светло ме спохожда,
слънчево и ясно –
стигна ме в живота
Нещото прекрасно.

Гонят се обилни
чувствата в душата:
радости най-силни
вливат ми децата.

Мисля си: – След време
ще си тръгна слаба,
а е отредено
да съм тяхна баба.

ЛИДИЯ КОВАЧЕВА

БОРЕТЕ СЕ, ДЕЦА, ЗА УТРЕШНИЯ ДЕН!

“Работиме” до изнемога,
“работим” и с времето в крак,
в епоха - навъсена, строга,
а тънем в мизерия, в мрак!

Дечица на нашето време,
с „мъчително тъжни очи“,
и днеска съдбата ви - бreme -
пресяда, отровно горчи!

И „днеска оскъден е хляба“,
пристяга ви в примка гладът!
Но „хленч“ не помага, а трябва
борба и с духовната смърт!

За тази борба ми е вотът -
щастлив ще е идният ден!
И смисъл ще има животът -
сън, сбъднат за вас и за мен!

КИРИЛ ГЕОРГИЕВ

ХЪШ

*„Колко много ме чакат сега
и няма къде да отида.“*

Аргирис Митропулос

Ех, Аргирис,
спомен далечен,
с шлифера дълъг
къде ли метеш?
Със Благой Димитров
тази вечер
ще те търсим
с запалена свещ.
Намаляваме, хъш,
намаляваме.
Споменът само расте.
Над земята,
които оставаме,
изкупуваме грехове.
И се мъчим
този живот кратък,
през твоите
рани да видим.
Ние те чакаме, чакаме...
Има къде да отидеш.

Худ. Тереза Зиковска - Ева

ЙОНКО ЙОНКОВ

ПРИ САМОТАТА

Ти казваше, че пак ще бъда твой.
Предрече го и тъй излезе.
На верните си стражи каза: Свой,
и чух: Пуснете го да влезе!

Светът, човече, май не те прие
и ти от него се отрече.
В играта на живота крупие
не слагат никога обречен.

И тъй - от векове за векове,
минава всичко във заблуда.
Човек е пътник с грехове,
самотен често до полуда.

Това е, драги... А сега върви!
Откривай истини неведоми и прашни!
И знай, когато нещо в мен кърви,
за теб ще бъде много, много страшно.

НИКОЛА АНКОВ

На поредните души, които морето
Черно си взе
и не върна – това черно Черно море

... затова когато днес не ти подам
ръката си
недей да мислиш:
че аз съм велик,
че съм нарцис егоцентричен,
че съм син балон в небе от звезди,
че съм жесток без причина,
че искам много да те боли...

... не мила! просто искам и вървя
забил глава в раменете по пътя
към онзи Кей на мъгли
с вграден андезит във скалите;
за онези безимените, които не знаят
покой
и от пръските ледена влага
настръхвам;
и ръката се схваща от болка – боли!
и от ноктите впити във дланта ми
и от онази костича забита в гърба,
костичката с вълчи следи,
и дочувам отдолу трещят и прашят
тетраподи,
и глухо боботи прибоа
с ритъма бесен на къса вълна –
вълната убиец,
тази къса и черна вълна
тя носи на гърба си плача на жени
обезумели
чак от брега

и се мъча неистово в тази дива стихия
да уловя дъха на душите,
на всички онези, които морето си взе
и не върна –
морето,
това черно Черно море.

БИЛЯНА В. ТОДОРОВА СТРАХ

Нищо не е сякаш ще е винаги.
Две очи приличат на забрава,
две ръце топят се като глинени:
Нощ. А във небето ни е влада.
Плача ли ? Ще плача до разсъмване;
смя ли се ? Здравчеще ме прекръсти:
аз съм дъжд през лятото и мигане
и светът лети като през пръсти,
четири стени и осем улици –
и безкраят на живота свършва.
В рамка зад завеси имам слънцето.
Ах, далеч, далече е и късно...

ВАЛЕРИЯ АНДРЕЕВА БЕЛИ ВРАНИ

Здравейте, бели врани!
Ето ме във малкото ви ято –
пак безкрайно бяла.

Измъчих се
сред толкоз черни.
Опитах се на тях да заприличам.
Сива станах – почти със тях еднаква.

След години
себе си едва познах...

Сега отново съм сред свои
своя!

ХРИСТО КАЦАРОВ е роден на 27.10.1923 г. в с. Люляк, Старозагорско. Починал на 10.03.1994 г.

Първата си стихосбирка „Сърце под ямурлука“ издава в издателство „Български писател“-София, под редакцията на големия български поет Никола Фурнаджиев. Следват „Сто работни вола“ и други. Малицина са тези, които се сеят днес за Христо Кацаров. Поет на селото. В творчеството му

присъства единствено селската тематика, отразена по неповторим начин. Неговите селски корени са корави като земята. Мъдър, надарен от Бога с талант, който много поети не притежават. Искреност, честност и себеподаване бележат и живота, и твор-

чеството му. В стихотворението „Орач“ поетът заявява:

„При нея съм на служба –
ора нива безкрайни
и знам, че няма дружба,
където има тайни!“

ДА СИ СПОМНИМ

ЛЯТО

Аз по селски дните си живея.
Старите си навици отричам
и защото плодовете зреят,
Слънцето и лятото обичам.

И защото трябва да почине
оня, който винаги се труди,
аз очаквам вечерите сини
и зората – за да ме събуди.

О, ще бъде пусто на земята
и ще са поетите самотни,
ако няма плодосно лято
и ги няма хората работни!

ОРАЧ

Живея на земята.
Земята е красива,
защото всяко лято
живота си разкрива.

Това, което има,
това, което може,
пред нас като любима
готова е да сложи.

При нея съм на служба –
ора нива безкрайни
и знам, че няма дружба,
където има тайни!

СЛЕД СУША

Не е вече толкоз голямо небето.
Летят натежали мъгли.
И ден ли е, нощ ли е? – Нищо не свети.
Сгъства се мрака. Вали...

Стоя на дъжда в притъмнялата
прежда.
На нивите виждам дима.
Завръща се моята селска надежда
сега като птица в дома.

Отива си бързо на сушата злото.
Дъждът е стопанина тук
и пак съм аз оня човек, на когото
приготвиха нов ямурлук.

Бележка и подбор
на стихотворенията
СИМЕОН ИЛИЕВ

ХРИСТО КАЦАРОВ

СЕЛЯНИН

Не съм се родил на нощта в
тъмнината.
Затуй не обичам студената нощ,
в която разбойникът само пресмята
какво е спечелил по пътя си лош.

Утеха съм аз на жена работлива.
На топлото лято в пръстта съм роден
и най ми е драго в узрялата нива,
когато посрещам големия ден!

ХУДОЖНИКЪТ В БРОЯ

Худ. Тереза Зиковска

ТЕРЕЗА ЗИКОВСКА е родена на 27.01.1975г. Живее и работи в гр. Варна

Завършва ССХУ по приложни изкуства – София 1998 г., както и Художествената Академия „Николай Павлович“, в класа на проф. В. Овчаров и проф. Б. Попнеделев. Преподавател по живопис във „ВСУ Черноризец Храбър“. Член на СБХ от 2007 г. 18 самостоятелни изложби у нас и в чужбина. 40

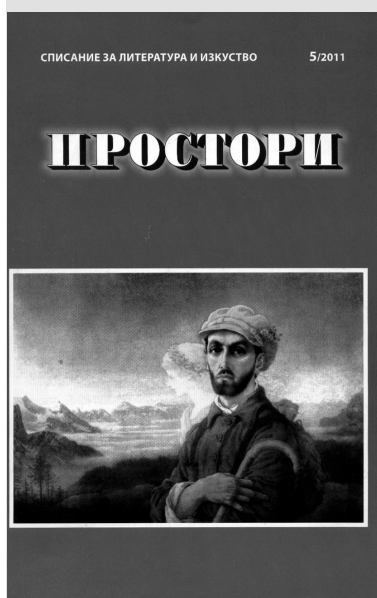
участия в ОХИ и пленери.

„Живеем в свят, разтърсван от сблъсъци и катастрофи. Живеем на планета, твърде малка, за да понесе грохота, който я облита за миг. Живеем във време, което е убило „вчера“ и не предсказва „утре“, затова ни е закотвило в „днес“. Тогава човекът, извечно обречен на своя кръст, е повече от всякога гол и сам под небето.

И вселенската драма отеква като екстаз в душата му. Трябва ли да се учудваме, че експресионизмът преживява ново възрождение? И в българското изкуство експресионизмът е на гребена на вълната. Едно от неговите лица е Тереза Зиковска – органична и дръзка, потопена, отдадена на стихията на чувствата си.“ Проф. Ружа Маринска

КНИГОПИС

Сп. „Простори“
бр. 5/ 2011 г.
изд. „Славена“, Варна

Излезе от печат и брой
5 за тази година на списа-

нието за литература и изкуство „Простори“. В него ще откриете произведения от Янко Станоев, Таньо Клисуров, Иван Гранитски, Симеон Янев, Елка Василева, Мария Гюзелева, Ангел Г. Ангелов, Николай Петров. Публикувана е и Нобеловата лекция на Габриел Гарсия Маркес, преводна поезия от Дейвид Х. Лоурънс, наблюдения върху историята на българската литература на Морис Фадел, публицистика от Панко Анчев и др.

УТОЧНЕНИЕ

Статията на Иван Николов „Делото на братя Миладинови като послание и предизвикателство към нас“ в бр. 7 от тази година на в. „КИЛ“ е съвместна публикация със списание „Простори“.

Худ. Тереза Зиковска - Сълза

ПОЕТИЧНИ МЕРИДИАНИ

ЧЕСЛАВ МИЛОШ

(30.VI. 1911 г. – 14. VIII.2004 г.)

През това лято се навършиха 100 години от рождението на Чеслав Милош – полско-американски поет, есеист, преводач, лауреат на Нобелова награда за литература през 1980 г. Той е един от основателите на поетичната група Żagary (на вилнюски диалект „сухи съчки“, „дърва за огрев“), създадена през февруари 1936 г. Нейните членове съществено се различават от другите артистични авангардни групи между двете световни войни. През 1936 г. Съюзът на полските писатели във Вилнюс (граждът тогава е в състава на Полша) го награждава с премията на филоматите (от гр. „стремящи се към знание“) за поетичен дебют. В периода 1945 -1951 г. е културно аташе в Ню Йорк към Министерството на външните работи на Полша. През 1951 г. по време на официална коман-

ТЪЙ МАЛКО

Тъй малко казах.
Кратки са дните.

Кратки са дните,
Кратки са нощите,
Кратки годините.

Тъй малко казах,
Не смогнах.

Умори се сърцето ми
От възторг,
Отчаяние,
Усърдие
И надежда.

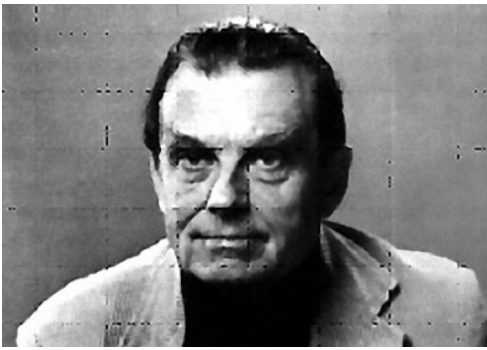
Левиатанова паст
Се отваряше срещу мен.

Гол лежах по бреговете
На острови обезлюдени

Отнесе ме в бездната
Белият кит на света.

И не зная сега
Кое е било истинско.

Бъркли, 1969

дировка в Париж се обръща към френските власти с молба за политическо убежище. Живее там до 1960 г. и сътрудничи на сп. „Култура“, след което заминава за САЩ по покана на два университета. Става професор в катедрата по славянски езици и литература на Калифорнийския университет Бъркли. Получава Нобелова награда за литература през 1980 г. През 1993 г. окончателно се връща в Полша. Има над 40 книги на полски език и три на английски. Превеждан е на много езици. **Появата на първата му книга на български език е свързана с името на гр. Варна.** През 1992 г. ИК”Галактика”- Варна издава „Поробеният разум“ (есеистика) в превод на Вера Деянова.

РИБА

Сред крясъци, екстатични речи, вой
на класони,
биене в тенджери и барабани
най-висш протест беше да запазиш
мярата.
Но обикновеният човешки глас
губеше своето право
и беше като отварянето на рибешка
уста зад стената
на аквариум.
Приемах това, което ми бе отредено.
Въпреки това бях
само човек,
тоест страдах, жадувайки за същества,
подобни на себе си.
Бъркли, 1970

ДАР

Един така щастлив ден.
Мъглата се вдигна рано, трудих се в
градината.
Колибри спираха за миг над чашките
орлови нокти.
В света не съществуваха неща, които
бих желал да имам.
Не знаех никого, комуто би си
струвало да се завижда.
Забравих лошите събития.
Не се срамувах да си мисля, че съм
това, което съм.
Не чувствах в тялото си ни най-малка
болка.
Изправяйки се, виждах синьото море,
платната.
Бъркли, 1971

Превод: ВЕРА ДЕЯНОВА

АЛЕКСЕЙ ФИЛИМОНОВ

АЛЕКСЕЙ Ф И Л И М О - Н О В е поет, критик, изследовател на поезията на Владимир Набоков. Роден е през 1965 г. в град Електростал, Московска област. Завършва факултета по журналистика на Московския държавен университет, защитавайки дипломна работа на тема „Проблемът за подвига в поезията на Николай Гумилев“, и висиши литературни курсове при литературния институт „Максим Горки“. Дебютът му през 1994 г. се свързва със списание „Литературная учёба“ и е предшестван от предисловие на критика Инна Ростовцева. Автор е на лирическата книга „Нощно слово“ (Санкт-Петербург, 1999), на преводи на руски език на английските стихотворения на Владимир Набоков, на многочислени поетически, критически и научни публикации по история на руската литература и проблемите

на развитие на словесността. През 2007 г. пише литературен манифест на ново-то литературно-философско направление внемизъм, противостоящо на постмодернизма и завръщащо се към традициите на класическата литература. Участник в редица конференции, посветени на творчеството на Владимир Набоков, автор на научни коментари към неговите стихове, както и първи редактор в СССР (1990 г.) на романа „Лолита“. Статиите му за творчеството на Набоков са преведени на английски и испански език. Участва в научни и практически конференции, посветени на Борис Корнилов, Сергей Кличков, историята на петербургската литература и др.

Ръководи семинари по експериментална литература при Санкт-Петербургския Дом на писателя и литературната студия към списание „Аврора“, редактор е в отдела поезия на същото издание. Организатор и инициатор е на литературната премия „Инокентий Аненский“. От 1998 година живее в Санкт-Петербург.

ГМУРКАЧИ В ЗЕМЯТА

Все още ми се струва, че плуваме в земята,
сълзи смекчават кротко и нашите души,
във камъните, в степите, в праха и във
блатата
живеят неразтворени от влага целини.

Преди да се измъкнем съвсем във
пустотата,
тъй черноземът ласкав е, макар
и по неволя.

Захващайки се здраво за есенните храсти
от болката излизаме сами под небосвода.

С огледала изгаряйки куп листи
обезсънени,
обхождаме и дрямката, и огнените буни.
И гмурнали се в пясъка – ще изхрусти
във зъбите
онази песъчинка, стояща помежду ни.

СНЕЖНО

В небето кипящо накълцан грис,
миг отчуждение от битието,
ангел снегът ли е, или антихрист?
Ето върти се, целува лицето ми.

Топят се снежинките прекрасно
бодливи,
сякаш ток върху дланите оставя знак –
така и във пъпката умират игривите
съзвучия на ситния влажен
небесен цвят.

Капки безсмъртие и милосърдие
лумват под свода върху тавана сив.
Времето, застинало тук пред
възмездие
на дароносните сили, е друг език...

Целият въздух – нощен двигател,
люляков или виолетов,
изхвърля от себе си топлината,
оплаквайки съня на предметите.

И разделя битието
по име и първопричина,
където черно и ниchie е небето,
безсмъртие в сърцевината се скрива.

И птиците в неговия мираж,
с криле, като глухоними,
преведоха писмо за нас
от бездната на думите оживели.

ОБЕЗГЛАВЕНИЯТ ПЕТЪР

Над блюдото на Царския площад
виси отсечена глава.
В рубин притихна залезът крилат
от жертвата, все нова при това.

Вандалско приношение премина –
реващо черна смрад до сутринта.
Луната – ненаситна гилотина –
посече царските ръце, нозе, глава.

Ликът унищожен изстина.
Очите мътно аленеят
над пропастта многоетажна, дива –
напразно търсят първото
изображение.

Изгниха вече царските фрегати,
отмъкнаха короната в нощта.
Без гроб остана Царят-Император
от ада вдигнал нашата земя.

Бележка и превод
ВЛАДИМИР СТОЯНОВ

ТОДОР ЧЕРВЕНКОВ

ПОЛ ВЕРЛЕН И РИМАТА

*es sanglots longs
Des violons
De l'automne...
Blessent mon cœur
D'une langueur
Monotone.*

Излъчена от Радио Лондон на 5 юни 1941 г., тази строфа съобщава на френската съпротива за предстоящия десант в Нормандия, решаващ момент от Втората световна война. Строфата е първа в безспорно най-прочутото стихотворение на Пол Верлен, „Есенна песен”. Включено в първия му цикъла „Сатурнически стихотворения” от 1866, то спечелва на автора си безсмъртна световна слава. Само на български стихотворението е превеждано над дузина пъти, от видни преводачи като Гео Милев, Пенчо Симов (цитиран по-горе), Кирил Кадийски и много други.

Самият Верлен е роден през 1844 г. в североизточна Франция и почива през 1896, две години след като му е присъдено пожизненото почетно звание „принц на поетите”, създадено за Ронсар през XVI в. и възродено за парнасеца Льоконт дьо Лил през 1885. Най-ярък представител на френския символизъм, Верлен влиза в остро теоретическо противоречие с парнасците именно по въпроса за римата, която те превръщат в основен (единствен, според Теодор дьо Банвил!) елемент на стиха. Действително, докато парнасците придава огромно значение на богатата рима (рима при която съвпадат не само звуците след ударената гласна, а и след нея, както е в *гъма* – *ръма* или в *стих* – *простих*), Верлен я свежда до нивото на едно украшение на стиха, сред много други – главно вътрешни асонанси и алитерации.

Докато Теодор дьо Банвил написва цяла книга, в която излага теоретическите постановки на движението на парнасците, Верлен е прочут с едноименното си стихотворение „Поетическото изкуство”, в което нарича римата „накич за стотинки”, „изкован от глухо дете или луд дивак” и съветва поетите да я „усмират” в своите произведения. В същото време в уводния сонет на „Сатурнически стихотворения” Верлен заклемява асонансната рима (рима, базираща се единствено на повторението на ударената гласна, както в *гъма* – *удар*) и цялото му творчество е в римувани стихове, с много малко изключения, които единствено потвърждават правилото.

В борбата си с римата Верлен приема един подход, много

*Цигулков плач,
изплувал в здрач
сред късна есен,
ме е ранил
и аз унил
вървя унесен.*

по-различен от състоящия се в простото ѝ елиминиране. Спазвайки формално правилата на класическото френско стихосложение, касаещи римата, той в същото време ги заобикаля. Така той не се свени да направи силен анжамбман, да постави в римна позиция служебна дума (предлог, определителен член) или дори да пренесе дума в края на стиха, нещо което Кирил Кадийски е отразил в своя превод на „Колумбина”:

*скача Пиеро,
а Касандра про-
плака;*

В други случаи френският поет си позволява заигравки с мъжките и женските рими. В прочутото си стихотворение, преведено от К. Кадийски като „Бяла луната...” всяка строфа започва и завършва с женска рима, нарушавайки правилото за редуването (две различни женски или мъжки рими не могат да се намират в съседство, дори да са в различни строфи), а някои от стихотворенията в цикъла „Оди в нейната чест” съдържат римувание на женски и мъжки клаузули.

Друг голям удар, който Верлен нанася на класическата рима, е изпъстрянето на стиха с множество вътрешни съзвучия, които отнемат в известен смисъл царското положение на римата. Не случайно той е считан за най-музикалният от всички френски поети, качество на стиха към което се е стремил, факт, за който свидетелствуват многобройните стихотворения със заглавие „песен” и потвърден от личната му кореспонденция.

За Верлен изискванията на класическата поезия не са ограничения, те са възможност за семантично обогатяване на стиха. Именно наличието им позволява тяхното нарушаване да бъде забелязано и да му бъде придаден смисъл. Често ограничението е привидно спазено, поетът се забавлява заобикаляйки го. Подобно отношение към римата се забелязва и в творчеството на някои български поети (*моля да* – *Дядо Коледа*, В. Петров, *кал, но* – *жалко*, Ат. Далчев) и преводачи (*честта си – нас и*, П. Христов), практика, която си заслужава да бъде разширена.

„НО НЕЩАТА НЕ СА ПРОСТО ИГРА”

Откъси от запис на ArsMedia – София (клуб „Candle”) с изказването на **Владимир Левчев** за книгата на Нели Добринова „Дизайнерски сняг”:

„... Но за разлика от повечето постмодернисти, които жонглират с думите без особен друг смисъл освен тази „игривост”, при Нели има нещо много сериозно зад всичко това (защото при нея има тези игри – много игри на думи) – много приятна за четене, бих казал – измамно лесна за четене поезия. Обаче тези игри не са самоцел (...) и затова казвам, че това е една от най-добрите книги вероятно не само за тази година, защото преминаваме някак си този период на безприметната игровост...”

Нели Добринова. „Дизайнерски сняг”. Изд. „АРС”, 2010 г.

„Тук всичко е адски премерено – в тази книга, но нещата не са просто игра. Аз бих дал един пример (...) и той е именно „Ди-

зайнерски сняг за любов”:

Те
седяха на пейката в парка.
Той
приличаше на Иисус
(според рисунките на очевидци).
Тя
не приличаше,
(тя) беше себе си
(ицрак! мария на портрет).
Той
ѝ разказваше нещо
за древните римляни...
Тя
се усмихна,
а след минута се смееше
(отдавна подозирам, че има
нещо смешно в Рим).

Чудото не закъсня –
около тях снегът се топеше.

„... И Елиът, и Джойс говорят за това в ранната и най-добра епоха на модернизма: способността съвсем непретенциозно да се смеси мит и реалност.

Всъщност стиховете на Нели са изключително реалистични и

те носят атмосферата на София, те са градски стихове (...). Така че всички игри на думи, употреби на митове и всякакви референции – литературни и други – са много на място и са поне така, както аз бих искал да ги виждам в сериозната хубава поезия.

И, честито, Нели! Много добра книга!”

изложба
АРС галерия

Изложба – живопис
на **НИКОЛАЙ НИКОЛОВ**
4 – 24 август 2011 г.,

Експозиция от 30 живописни платна от различни творчески периоди на автора, обединени от жанра на пейзажа (Ловеч, Монтана, въображаеми тополи с планини, гори и реки). Темата е разработена в няколко стила – реалистичен, експресионистичен и достига до сюрреалистичния. В част от платната присъства фигурална композиция, ситуирана на фона на пейзаж със сюрреалистични интерпретации. Често пъти обект на внимание представляват абсурдни ситуации от бита, изобразени по комичен начин. „Извор на моето вдъхновение е природата, въплътена в човешката натура” – споделя авторът.

РАЗКРИТИ КРАСОТИ

Николай Николов е роден на 14.07.1968 г. в гр. Ловеч. Завършва Средно Специално художествено училище за приложни изкуства в гр. Троян през 1987 г. и НХА, спе-

циалност силикатни форми през 1995 г.

Досега има няколко самостоятелни изяви. Участник и в редица общи изложби.

От стр. 1

фията на юриста Л. Р. Клебанов „Преступник и престъпление на страницах художественной литературы“ [вж. Клебанов 2006], където авторът класифицира деянията на героите на литературната класика, следвайки структурата и понятията на Наказателния кодекс: оръдие на престъплението, покушение, необходима отбрана, убийство, похищение, подкуп и т.н. Въобще личността на престъпника, както и следва да се очаква, е един от централните изследователски обекти на криминологията и един от основните нейни въпроси, около който има сериозни теоретични разногласия, е проблем център и в литературата. Става въпрос за социалната или биологичната определеност на престъплението. При зараждането на тази наука през 19 в. Гал и Ломброзо лансират теорията за „родения“ престъпник, но още по същото време Ван-Кан написва „Икономическите фактори на престъпността“, в който задълбочено и аргументирано отстоява противоположни позиции. Оттогава насам тенденцията е все повече да се стеснява значението на биологичния фактор, докато в наши дни той остава само в „междинни“ теории като тази на Рименшнайдер, разглеждащ престъплението като съчетание между влиянието на околната среда и „вроденото“ предразположение на субекта.

Концепцията за „родения престъпник“ е слабо застъпена в нашата литература. Доколкото съществува изобщо, то тя е следствие от определена идейна или публицистична тенденциозност. Злодеят изпълнява ролята си и повествователят не се ангажира с въпроса за подбудите му, а предизвиква естествените реакции на отпор и негодувание срещу него. Това са нормалните и естествените за епохата на националноконсолидиращите процеси диференциращи стереотипи. Турчинът и гъркът заемат местата си на престъпни антагонисти – единият с властта и безскрупулността си, другият с лукавостта и интриганството. Особено е, че литературата функционализира подобни негативни национални стереотипи не като израз на латентна или проявена ксенофобия, а като защитен мобилизиращ механизъм. Най-очевидното доказателство за това е, че след като тази историческа задача е разрешена, то и стереотипът прекратява действието си. (Тук трябва да се изключат враждебните шовинистични псевдолитературни образци от времето на войните 1912-1918 г., защото няма нито един подобен „паметник на омразата“ с поне минимални художествени качества.) Така например гъркът се явява в ролята на лукав злодей, интригант, органично мразещ всичко българско тогава, когато не само литераторите, но и цялата българска интелигенция води ожесточена борба срещу мегали идеята с нейните наистина застрашителни стереотипи за кондрокефалите българи, славяноезичните елини и т.н. В този защитен период В. Друмев може (и трябва) да изгради от своя Исак престъпник интригант

и да вложи в устата му като лайтмотиви изказвания от подобен характер: „Ех! Пустите дебелоглави българи! И велможите му таквиз, и простаците му таквиз - огън да ги гори всичките!...“. Но след като опасността е преодолена и историческата задача – разрешена, то и гъркът преставя да заема автоматично ролята на престъпника. Понякога дори е представян като съмишленик. З. Стоянов разказва в „Записките“ за неочакваната помощ, която среща при конвоирането си за Нова Загора: „Именуемият Калуди, хитър и дързостен гърк, който служеше на тая станция, не може да се стърпи. Той се нарече, че има уж някоя работа в салона, доближи се до мене и полекичка, без да го забележат заптиите, попита ме нямам ли от нещо нужда като пари и други работи, които той е готов да ми достави“.

След като биологически програмираното престъпление се оказва рядко явление в българската литература, то възниква въпросът в какво все пак виждат нашите класици корените на престъплението. Традиционното религиозно обяснение, действало дълго време в света на патриархата, е за изначално грешната човешка същност, за не преодолимата дихотомия божествено (праведно) – човешко (греховно). Това е принципно положение, независимо от степента на догматична чистота, с която се формулира в традиционните общества. Според Бердяев „Че Бог се намира „отвъд доброто и злото“ е ясно от само себе си, защото в отсманната страна на доброто и злото се намира нашият паднал свят, а не Бог“. Такава в общи линии е трактовката на проблема в традиционното българско общество, но в процесите на възрожденска секуларизация това гледище отпада, освен като предмет на ирония или стилизиране на „старината“. Престъплението се измества в територията на социалната детерминираност или илюстрира идеята за пагубното всемогъщество и неведомостта на човешките страсти.

Още първите следосвобожденски писатели широко подемат темата за моралната разруха на българското общество. Характерно за тяхната трактовка на проблема е обаче тясното му, почти винаги неотменно обвързване с възрожденския чист идеализъм („Рози садихме, а само трънъто им поникнаха!“, Михалаки Георгиев, „Три срещи“). Този модел на ценностно противопоставяне е толкова характерен, че към него се прибегва и в случаи, когато тематичната основа на творбата не предполага подобна връзка. Вазов например, когато обрисова своя Георги Хрусанов в „Казаларската царица“, един чисто съвременен роман, роман на нравите, не пропуска да отбележи, че той е „опълченец в Освободителната война и ранен при Шипка“, което е достатъчно не само като морална характеристика на хората на чистото минало („честен до крайност“), но и го представя

като контрапункт на качества, които се ценят в настоящето („неспособен за подмилкване пред началството ... гръбнакът му не се чупеше“). Тоест героят, продукт на една възвишена епоха и носител на един възвишен морал, е анахронизъм, но крайно нужен анахронизъм, в епохата на меркантилността и дребнавоегоистичните ценности – такава е гледната точка на писателите реалисти при творческото интерпретиране на опозицията преди – сега.

Това съвсем не означава, че тази наша литературна генерация измества темата за престъплението (или морално осъдителните деяния) само в територията на настоящето. В литературата за възвишеното възрожденско минало също има редица престъпни или морално осъдителни актове. Вазовият Бойчо Огнянов убеждава дякона Викентий да открадне пари от благотеля си, а сам се терзае за стореното от него убийство на Топал Хасан и Емексиз Пехливан. Ботев в биографичната книга на Захари Стоянов прибегва до фалшификации на пари, обири на каси и обикновени кражби, а неговата чета е въоръ-

нето им, се отличават с необикновено висок личен морал и са изразители на висшата историческа потребност, хора „не от този свят“, носители на провидението според иначе съвсем трезвия и антимистично настроен З. Стоянов. Впрочем, за да не остане и сянка от съмнение, той изрично напътства своите „млади читатели“ да не подражават в „крайностите“ и отклоненията от нормите на обичайния морал, извършени от неговия изключителен герой и добросъвестно приведени в биографията му.

В контекста на кризисното осмисляне на съвременността следосвобожденската литература за кономерно се съсредоточава върху такива повествователни ситуации, които осветляват не само

Худ. Тереза Зиковска

частния случай на една индивидуална деградация, но преди всичко върху такива, които

имат своя обществена значимост. Започналата според Лиотар едва в постмодерните времена ерозия на вярата във „великото метаповествование“ на обединяващите и легитимиращи принципи би могла да бъде посочена като отличителна за нашата литература от първите две следосвобожденски десетилетия в такъв смисъл, че и тя, литературата, вече не се ангажира с узаконяване на знанието (философската основа на Новото време – идеите на прогреса, еманципацията на личността, просвещенските представи за знанието като средство към всеобщото щастие, хегеловската диалектика), а „драматизира нашето разбиране за кризиса“ [вж. Lyotard 1979]. От тази гледна точка престъплението играе роля не толкова в нарацията, колкото в метанарацията. То най-често се явява в аспектите си на отклонение от моралните норми – лични и граждански (Вазов), на политическо насилие (Алеко Константинов, Вазов), на безправие и съдебен произвол (Михалаки Георгиев) и само в отделни, сравнително редки случаи става въпрос за индивидуализиращите му страни (Тодор Влайков – „Разказът на една бабичка“). Тази тенденция – престъплението като знак за обществената, а не за личната деструкция – се подновява в сходни исторически ситуации: след Първата световна война (Георги Стаматов) и Септемврийското въстание (писателите септемрийци), но вече за по-кратки периоди и със сравнително по-ограничени развойни последствия.

След като е изживян този литературен период, в който престъплението изразява общия морален потрес на българските писатели от краха на традиционните

ценности и надеждите, възлагани на бъдещето (период, за който Т. Жечев пише, че като че ли гледната им точка би могла да се изрази с народния израз „Каква я мислехме, каква стана“), нашата литература, без да игнорира социалната значимост на темата за престъплението, се насочва към нейните психологически и индивидуализиращи аспекти. Страстите стават основен двигател на

престъплението. Писателите неизбежно стигат до извода, че страстите са израз на човешката субективност. Престъплението не е интригуващ сюжетен елемент, а закономерен резултат от развитието на една човешка страст, която от своя страна е израз на една индивидуалност. По този плодотворен път тръгват редица наши писа-

тели класици. Тенденцията е особено характерна за Константин Петканов – във „Вълчица“ ревността е причина едната сестра да отрови другата; в „Баща“ пак ревността е мотивът за извършеното в миналото от възрастния герой убийство; в „Игна“ любовта и ревността тласкат младия Босилко към смъртта; любовта и изневяратя предопределят трагедията в „Огън“ и т.н. Подобни сюжети има и Елин Пелин („Престъпление“, „Лепо“), Пенчо Славейков („Ралица“, „Бойко“), Йовков („Албена“) и др. – автори, с които се свързва задълбочаването на психологизма в българската литература. Психологическият анализ – предимно в този аспект присъства престъплението в посочените творби. Техните автори са наясно със сложната механика на човешките подбуди и разглеждат стореното или готвещото се престъпление като път към осветляване на тази механика. При това те имат съзнанието за завършеност на този анализ – идеите за несъзнателните и неконтролируеми архетипни или биологични фактори все още не са навлезли на този етап в концептуалната им парадигма. Откритата оценъчност, характерна за по-ранния етап, тук е редуцирана в известна степен. Писателите използват темата за престъплението не за да го изобличат, а за да задълбочат наблюденията си върху човешката същност. Те не оправдават нито престъплението, нито тъмните пориви и страсти, но се стремят да ги обяснят или да очертаят впечатляващо широките им мащаби. Неслучайно в посочените примери никога не става въпрос за „професионални“ престъпници – а такава прослойка към границата между 19 и 20 в. у нас безспорно вече съществува – а за лица, за които, както и за читателската аудитория, престъплението е нещо извънредно, срыв, пропаст между нормалното и катастрофичното.

(Следва)

КАК ДЕЦАТА ЗАПОМНИЛИ ПРИКАЗКИТЕ НА НАСТРАДИН ХОДЖА

Настрадин Ходжа много обичал децата, грижел се за тях, напътствал ги със своите притчи и поуки.

Всеки ден, когато мъдрецът се връщал от работа или от пазар, децата го причаквали и молили да им разкаже приказка. Спирал се той, завързвал поводите на любимото си магаре на стобора, сядал на поляната и започвал сладкодумно да разказва приказки. Децата го наобикаляли и в захлас слушали мъдрите му слова. Накрая винаги разказвачът завършвал приказката с някаква поука и настоявал децата да я запомнят, за да им служи по-нататък в живота.

Случвало се така, че скоро децата, записани в игрите си, забравяли приказката и поуката и пак молили Настрадин Ходжа да им я разкаже. Един ден тъй, втори ден тъй, на Ходжата му омръзнало и решил да им даде хубав урок.

- Настрадин ефенди, разкажи ни приказка – наобиколили го децата.

- Добре! – рекъл мъдрецът, без да слиза от магарето си. – А помните ли приказката, дето ви разказах оня ден?

- Не, ефенди, забравихме я. Разкажи ни я пак!

- Щом не помните вчерашната приказка, и тази ще я забравите. Затова няма смисъл да ви разказвам приказки! – казал сериозно Настрадин Ходжа и подкарал магарето си към дома.

Не минало много време и децата пак срещнали Настрадин Ходжа и отново поискали да им разкаже приказка. Ходжата погладил брадата си и попитал:

- А помните ли приказката, дето ви разказах оня ден?

- Помним, помним! – извикали децата в един глас.

- Е, щом помните, няма смисъл да я разказвам отново! – рекъл Ходжата, усмихнал се и продължил пътя си.

Чудили се децата що да сторят. Ходжата все се измъквал с хитрите си отговори. Всеки предлагал по нещо как да го накарат отново да им разказва приказки. Мислили, мислили и накрая решили: Ако Ходжата ги попита отново дали помнят предишна-

та приказка, половината деца да кажат: „Не я помним!“, а другата половина: „Помним я!“ Речено-сторено.

Срещнали Настрадин Ходжа и отново поискали да им разкаже приказка, а той ги попитал:

- А помните ли приказката, дето ви разказах оня ден?

- Някои от нас я помнят, а други не я помнят – отвърнали децата, както се наговорили.

След този хитър отговор Настрадин Ходжа лукаво се усмихнал и рекъл:

- Много добре, деца! Вече работата се улесни. Нека тези, които помнят приказката, да я разкажат на онези, които са я забравили.

Оклюмали се децата, натъжили се – пак не успели да надхитрят Ходжата. Обаче не се примирили и решили – вместо за чакат приказките на Настрадин Ходжа, сами да измислят и разказват приказки за него.

Така се паявили и се запазили за всички деца по света приказките за Настрадин Ходжа и децата.

МАРИО МИЛУШЕВ АФОРИЗМИ

Моралът е еднопосочен път, който свършва при първата отбивка.

Аз мисля за другите. Другите също мислят за себе си.

Той се научи да разчита на себе си. Е, отучи се да помага на другите...

Нека всички бъдем егоисти! (За да не ни обръща внимание никой.)

Наведи се, за да ходиш изправен.

Литературен конкурс на тема „Писането е лудост“

Мултимедийното списание „Public Republic“, с подкрепата на Немско-българското дружество в Хамбург и Дружеството за българо-немски икономически и културни връзки, Германия, организира от 15 септември до 15 октомври 2011 г. литературен конкурс на тема „Писането е лудост“.

Конкурсът е за художествен текст в една от двете категории:

поезия или проза (разказ до 900 думи).

Първа награда във всяка категория: 100 лв.

Втора награда включва преводи на немски и английски език.

Трета награда – арт фотоси на дизайнерката Симона Грошевска и книги от издателство „Сиела“. Отличените на първите три места автори ще получат грамоти, публикации в коледното издание на сп. „Съвременник“, в „Литературен вестник“ и в „Public Republic“, книгата „Андрогин“ на Ясен Василев и ще участват с творбите си в следващата арт среща на „Public Republic“ в Германия.

Наградите ще бъдат обявени на рождения ден на „Public Republic“ — 21 октомври 2011 г. Условия за участие: В конкурса може да участва ВСЕКИ само с ЕДИН ТЕКСТ, като избере САМО ЕДНА от двете категории художествен текст (само поезия или само проза). Задължително условие е творбата да НЕ Е ПУБ-

Не си човек. Не си човек на човек.

Не е нужно да събирате боклците – те се събират сами.

Човекът произлиза не от маймуната. А от овцата.

Девизът на комунизма: „Всеки писател – работник!“
Девизът на демокрацията: „Всеки безработен – писател!“

Тези, които винаги си търсят правата, често си забравят задълженията.

Осъждаме не престъпниците, а некадърните...

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ:

Иван Овчаров – главен редактор

Ванилин Гавраилов, доц. Людмила Стоянова,

Ангел Дюлгерев, Станка Бонева, Симеон Илиев

Ръкописи не се рецензират и не се връщат.

Хонорари се изплащат последните четвъртък и петък на месеца от 14 до 16 часа.

Издателство МС ООД, Печат: Позвънете АД

ЛИТЕРАТУРНИ КОНКУРСИ

ЛИКУВАНА досега в печатно или интернет издание.

Срок: От 15 септември до 15 октомври 2011 г. включително (текстове се приемат до 24:00 часа на 15 срещу 16 октомври). Обявяване на наградените: 21 октомври 2011 г.

Изисквания към участниците:

1. Изпращане на един E-mail до редакцията (konkurs@public-republic.com) с два прикачени файла. В полето „Относно“/ Subject да бъде записано „За конкурса“ и Вашето име и фамилия.
2. В първия прикачен файл се съдържа текстът (като doc) – поезия или проза, с който участвате в конкурса.
- * в категория „Поезия“ участват само стихотворения;
- * в категория „Проза“ участват само разкази с обем до 900 думи.
3. Върху самите текстове да няма никакви лични отличителни знаци (име, потребителско име, автограф, лого и т.н.).
4. Във втори прикачен файл (като doc) да бъде изпратена попълнена съответната форма за участие, която може да изтеглите от интернет страницата на Public Republic

Конкурс за най-оригинална кратка иманярска история

Без ограничение във възрастта. Награди: Грамоти, три предметни награди на стойност 100 лв., 70 лв. и 50 лв.; три парични награди на стойност 200 лв., 120 лв. и 80 лв.

1. НАГРАДА НА ЖУРИТО – жури от уважавани творци и ценители на литературата ще определи носителите на наградите

2. НАГРАДА НА ЧИТАТЕЛИТЕ – след приключване на приемането на творбите на 15 ноември 2011г., от 16 ноември до 26 ноември 2011 г., вие, уважаеми читатели, ще определите носител на наградата на читателите. Творбите ще бъдат публикувани на сайта на Българска национална федерация по металдетектинг www.metaldetecting.bg.

Всеки може да изпрати своя вот за наградата на читателите на адрес destivcheva@abv.bg със следните данни: име на участника и творбата, класирана от вас; вашето име и телефон за връзка – за наградата на читателите.

Начин на изпращане на материалите: на адрес destivcheva@abv.bg

Придружени с посочени имена, адрес и телефон на участника.

Краен срок за изпращане на творбите: 15. Ноември 2011 г. включително.

Обявяване на победителите: на 01. Декември 2011 г. на www.metaldetecting.bg

С изпращането на материала си, участникът дава изричното си съгласие текстовете му да могат да бъдат публикувани в online и печатни издания на Българска национална федерация по металдетектинг.

КАМЕН ДЕЛЧЕВ

ПОЗНАВАТЕ ГО

От чуждите някога клан-недоклан,
от своите днеска той жив е одран.

МЕЖДУ ПРИЯТЕЛИ

Затова че човек си убил,
не унивай, не гледай виновно.
Знаеш, че законът ни е гнил –
признай, и... получаващ
„условно“!

ПО МОТИВИ ОТ ПРИКАЗКА И ПИЕСА

Да бъдем със гърците дос и да влезем някога в еврозоната,
приехме болен здрав да носи,
очаквайки Годо на хоризонта.

ПО ЗАКОНИТЕ НА МЪРФИ

За малки присъди се краде наедро.

Ситият изяжда повече от гладния.

Който може, пише всичко,
Който не може, пише повече.

месечно издание

Култура, Изкуство, Литература

ISSN 1310-120X

адрес на редакцията: 9000 Варна, ул. „Крале Марко“ 11,
тел.: 052/639 374; 0885 210 890

e-mail: kil2009@abv.bg

www.kilittera.ucoz.com

Издава се с финансовата подкрепа на Община Варна